

NIECNOTA (396) *sb f i m*

f (367), *m* (18), *m a. f* (11); *f* znac. 1., 2., 3., 4.b.; *w* znac. 4.a.: *RejJóz*, *RejFig* (2), *Mącz* (11); *m* *w* znac. 4.a.: *GliczKsiąż*, *KochZuz*, *CzechEp* (3), *Calep* (5), *KlonWor* (8). [Za rodzaj wątpliwy uznano użycia *w* znac. 4.a. z tekstów, w których nie ma użyc z wykładnikami rodzaju. Użycia takie z tekstów, gdzie występują poza tym użycia z wykładnikami rodzaju, zostały podciągnięte pod dany rodzaj].

W pisowni łącznej (395), *w rozłącznej* (1).

e oraz *a jasne* (*w tym w a 2 r. błędne znakowanie*); -*cnot-*; *w G pl wahania*.

sg N *niecnota* (82). ◊ *G* *niecnoty* (71). ◊ *D* *niecnocie* (15). ◊ *A* *niecnotę* (58). ◊ *I* *niecnotą* (53). ◊ *L* *niecnocie* (16). ◊ *V* *niecnoto* (3). ◊ *pl N* *niecnoty* (17), *niecnotowie* (2) [*w znac. 4.a.*]. ◊ *G* *niecnot* (37), [*niecnot(o)w*] [*w znac. 4.a.*]; -*ot* (13), -*ót* (6), -(*o*)*t* (18); -*ót* *KochPs*, *OrzJan*, *GosłCast* (2); -*ot* : -*ót* *Mącz* (13:2). ◊ *D* *niecnotám* (4). ◊ *A* *niecnoty* (20). ◊ *I* *niecnotami* (12). ◊ *L* *niecnotach* (6); -*ach* *Mącz* (3), -*ách* (3) *KrowObr*, *WujJud*, *CzechEp*.

Składnia przydawki i orzeczenia w znac. 4.a. typu: ten niecnota był (7) *KochZuz*, *CzechEp* (2), *Calep*, *KlonWor* (3), *ta niecnota była* (6) *RejJóz*, *RejFig*, *Mącz* (4).

Sł stp brak, *Cn notuje*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Niecnotliwość, skłonność do złego; w pl i w połączeniach typu „wszelka niecnota”*: zbiór pojedynczych złych cech charakteru; *nequitia* *Mącz*, *Modrz*, *Calag*; *improbitas*, *scelus*, *vitium* *Mącz*, *Modrz*; *fallacia*, *flagitium*, *fraus*, *indoles virtuium ac vitiorum*, *mendacium*, *turpitude* *Mącz*; *malitia* *Calag* (175) : *Iefli wnętrzną małz niecnotę/ Mieyże w poštáwie ochotę: Tym on wrzod łatwie vzdrowiłz* *BierEz* G, L3v, N3v; *A piękne to więzienie iefł poczciwey dułzy Kiedy krewkiego ciała niecznota nie rułzy* *RejJóz* E5v, E2, E5, Gv; *GliczKsiąż* D7, E3; *BielKron* 83v; *Cumulare scelus scelere*, *Co dáley to gorzey czinić. Poprąwiać fie w niecnocie.* *Mącz* 72a; *Flagrant convivium stupris et flagitiis Romae*, *Pełno kurełtwá y wízelákies niecnoty w Rzymie.* *Mącz* 129b, 301d, 499d [2 r.]; *GórnDworz* H7v, H8, Iv, Kk3v; *RejZwierc* 211, 231 [2 r.]; *WujJud* 262; *BudBib* Ps 118/150; *PaprPan* Gg3; *ModrzBaz* 9v, 57v; *KochMRot* A2; *PudłFr* 17; *Calep* [693]b; *Tę [cnotę] nád wízyłtko dobre mienie [...]* *Nadroży łobie łzácuię/ W niey łwe kochánie nayduię. Co Bog łpráwiedliwy widzi/ Gdyż się łam niecnotą brzydzi.* *CzahTr* [D]v, [D2] [2 r.]; *On fie będzie łmiał ze mnie w niecnocie vsilnéy* *Z moią háńbą* *GosłCast* 50, 33, 47 [2 r.]; *KlonWor* 4.

niecnota czyja [*w tym: pron poss* (17), *G sb i pron* (14), *ai poss* (1)] (32): *BierEz* M2, N3v; *Bo on kazał obracząc wízytko ku czci łwoiey A nie dał ci vrody ku niecnocie twoiey* *RejJóz* E2, G2v, H7v, L5v [2 r.], O8v; *potem powiedziál/ iako się naofátek łtyi łwyi niecnoty vpamiętał ktoréi przes wiele łat naładował* *MurzHist* L4v; *GliczKsiąż* P6; *LubPs* Q; *KochZuz* A4; *BibRadz* II 138b *marg*; *rądziłem łye Prokuratorá iednego/ iákobym mogł Pozwow zniknąć Sądziádá łwego/ ktoremi mię pozywał o rány/ tedy mi rądził/ ábym ołowem ná cíele rány łine łobie poczynił (marg)* *Niecnotá Prokuratorłka.* (—) *OrzRozm* E2; *BielKron* 172v; *Mącz* 168d, 431b, 445c; *HistLan* F3; *RejZwierc* 96; *ModrzBaz* 20v, 81; *Otóz (rzeką) on co w złócie/ Y co vfał w łwéy niecnocie/ A w Bogu nie kładł nádziéie/ Dziś widzim/ co łye z nim dziéie.* *KochPs* 78, 77; *SkarŻyw* 308; *PudłFr* 16, 23; *GosłCast* 35, 47, 67; *Za nie widziłz niecnoty Pacholarzow onych/ Co pátrzą cudzych łonek* *KlonWor* 58, 62.

G sg w funkcji przydawki: [kto] jest [jakiej] niecnoty (1): Y iakoż bych ia muiał być też tey niecnoty Bych miał kiedy przepomnieć tey pańskiey dobroty *RejJóz* L2.

W połączeniach szeregowych (10): gdi prąwye zá dzyecińftwá/ nyecnoty/ nyestáteczności/ nyeczýftosći sie náuczy/ á tego wfię nábyerze. *GliczKsiąż* I2v; *RejZwierc* 23v, 63v, 96, 224v; A BEZA zásię zacny mąż/ dla niecnoty/ cudzołoftwá/ y rozmaitych wżeteczności [...] z gárdłem ze Fráncyey wćiekl. *WujJud* 218; *ModrzBaz* 20v, 39v; *GórnTroas* 52; *LatHar* +++2.

W przeciwstawieniach: »cnota (46), sprawiedliwość, stateczność ... niecnota« (48): *BierEz* I4, M2; Lepśsa cznota w więźnieniu niż niecnota na swobodzie *RejJóz* H7v *marg*, A3, C4 [2 r.], E8, H7v; *KromRozm III B*; Bowiem włafną zapłatę ma kážda robota/ Inřzą záwždy ftáteczność/ á inřzą niecnotá. *RejWiz* 107, 80v, 101, 102v; *RejZwierc* 21v, 111v; *OrzRozm* Q2v; bo dziś rychley ieden niecnotá/ niż cznotą vrořcie. *GórnDworz* L2v, Ff3v; áby sie dobremu wedle cnoty iego rowno płáciłá dobroć iego/ á złemu wedle niecnoty iego áby sie też rowno płáciłá niecnotá iego. *RejZwierc* 55, 17 *marg*, 211v, 212v, [213]v, 220 [2 r.] (15); *PaprPan* Ff; pirwřzy wiek ták trzeba wychowác y wyćwiczyć/ áby się náuczył cnoty miłowác/ á niecnotámi się brzydzić *ModrzBaz* 9, 5v, 27v; *KochPs* 78; *KochMRot* A2; COż dźis po Cnoćie/ gdy niecnotá płáci? *PudłFr* 9, 9 [2 r.], 16; *GrabowSet* M4v; *RybGęřli* C2v; *CzahTr* [D2]; *GosłCast* 35, 55; *KlonWor* 58.

W porównaniu (1): iefliby mu sie przytrefiło być przy tákowym złey náтуры panie/ ktory by w niecnocie był ták záłtárzáły/ iáko ow chory/ co mu řuchoty wzmocz iuż nie dopuřczą *GórnDworz* Kk6.

W charakterystycznych połączeniach: haniebna niecnota, harda, jasna, miła, niesłychana, usilna, wielka (4), wnątrzna, wszelaka (2), wszytka (9), wymysl(o)na (2), zakryta, zła; broniący niecnoty, nářladownik, obfity, pełen (pełny) (7), pełno, pochwalenie, prožen, sprosność, zgromadzenie (2), zwalczenie; w niecnocie zastarzáły, znany; niecnoty dowieřć, doznać (2), náuczyć się; udać się do niecnoty; z niecnoty chęłpić się, chłubić się (2), upamiętać się; niecnocie brać moc, zabieżeć, zajřrzeć, zakłádać fáłszywą postać; niecnotá cirpieć, farbować, kryć (pokrywać) (2), mieć (2), obaczyć, okazować (pokazać, okazujący) (3), przekłádać, w się przyjąć, taić, upatrować, widzieć (2); krzyceć na niecnotę, szczęście rozdać; pod niecnoty poddać; niecnotá brzydzić się (5), łaskę pańską jednać, mierzić się, urořć (2); z niecnotá pomieszać się, wieřć żywot; w niecnocie poprawiać się, ufać.

Przysłowia: lepřsa cznota we błocie niż niecznota we złocie *RejJóz* C4 *marg*; Bo v ciebie wierna cznota/ y błotem przypluskana Snadz zacnieryřza niż niecznota/ złotem przychawtowana *RejJóz* C4; Lepřsa ieft cnotá W kłopocie/ Niřli niecnotá we złocie *RejZwierc* [233], 239; Milřza mi z cnotą chudobá/ Niřli z niecnotá ozdoba *KochMRot* A2. [Ogółem 5 r.]

Sama niecznotha źkarze káždego *RejJóz* L5v *marg*, L5v.

Wyrażenia: »bezecna niecnota« (1): *RejZwierc* 111v *cf W przen*.

»niecnota wrodzona« (1): Powieđziałem/ y o tych co przedaią ludźi/ Kiedy ich więc niecnotá wrodzona pobuđzi *KlonWor* 32.

Szeregi: »(jako) cnota i (tak) niecnota; cnota z niecnotá« (2;2): ábowiem sie rodzimy řpofobni s przyrodzenia ktemu/ iż cznotę w fię przyjąć mořem/ thákieř też y niecnotę. *GórnDworz* Ff2v; *RejZwierc* B3v, 231; *CiekPotr* 87. [Ponadto w przeciwstawieniach 43 r.]

»łotrowstwo a (i) niecnota« = *flagitium et nequilia Mącz* [szyk 2:1] (3): Flagitio ardere, Niecnoty á łotrowstwá być pełen. *Mącz* 129a, 487d; niechay łoby łotrowstwem á niecnotą łáki páńńkiey nie iedna. *GórnDworz* L2.

»niecnota a sprośności« (1): Kámieńmi zás co w łkrzyni było ich niemáło/ Włzytko ono póspółstwo zá nimi cíłkáło. Krzycząc ná ich niecnotę á ná ich łprofności *HistLan* F3.

»wszeteczeństwo a niecnota« (1): Bo iefli vthrátnik álbo pijánicá łyłyzy iż to ludzie gánia/ iż to włzeteczeństwem á nápoły niecnotą zową/ [...] o iuz mu łie bárzo ony rozmowy nie podobáią *RejZwierc* 91.

»niecnota, (i, a, albo, et) złość« = *malitia, nequitia Calag* [szyk 4:4] (8): *KromRozm I C3; KromRozm III B; Nyechay będzie nyewyedzyeć yáka złość albo nyecnotá/ by thylko nye była złość á nyecnotá żony. GliczKsiąż P6; Mącz* 279b, 323c; *Calag* 98b; *GórnRozm H2 marg.* [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.]

Wyrażenie przyimkowe: »z niecnoty« (2):

~ z *niecnoty czyjej* (1): Pilne przypominanie o wybáwienie áby pan łam zyął pófromocenie/ ktore kładą niewierni z niecnoty łwey ná wiernego. *LubPs Q marg.*

W *przeciwstawieniu*: »z prawa ... z niecnoty« (1): Aczći ták włáfnie ma być od Krolá prawego/ Aby zázłwe złe karał miłował dobrego. Ale ten tho nie s práwá/ lecz czynił z niecnoty *PapPan Hh2*. ~

W *przen* (64) : Cznota z niecnotą woiuie *RejJóz A3*; Pięknołcz łwą y vrodę z niecnotą chczelz źbraćić *RejJóz E5*; Bo łnadź ile iefł włzech niecnot tam łie zbieżą wizytki *RejJóz F6v, E8, D4v, O8v*; Bowiem oná niecnotá gośćiniec vtárłá/ Szyroko do łwych dworow *RejWiz 89*; niechay cie niecnota nic márnne nie łkrobye. *RejWiz 99*; Práwie łie gniázdo łplotło/ do włzytkiego złego. W ktorym włzytki niecnoty zálágnąć łie mogą *RejWiz 175, 80v, 101, 102, 102v*; Bo ácz mogą do czáfu/ ozdobić wykretki/ Ale to ná niecnotę/ bárzo iefł łzpieg prętki. *RejZwierc 67*; Aby thu łpráwiedliwość/ łwe gniázdo rozwiłá/ A bezecna niecnotá/ ták łie być włtydziłá. *RejZwierc 111v, 21v*; Ten ięzyk niecnotę w łudziach gáši *OrzRozm Q2v*; obaczono iego niecnotę zdrádliwą *BielKron 172v*; gorges et vorago vitiorum, Włzifłkich niecnot przepaść. *Mącz 150b*; *Expultris vitiorum philosophia*, Wypędzićielká włzech niecnot. *Mącz 287b*; *Ex fraude fallaciis, mendaciis constare totus videtur*, [...] yákoby go że włzech niecnot vlepł *Mącz 418b, 411c, 416b, 487d*; *GórnDworz Gg8*; nie wierzę by mógł być gorłzy człek ná łwiecie/ Ktory łie w tey niecnocie gdy iuz raz záplecie *HistLan F3v*; niechże łie łamie á ma vtáwiczná burdę z niecnotámi márnne łwiátá tego *RejZwierc 23v*; vpádláby włzytká niecnotá wymyłna niepobożnych łudzi *RejZwierc 96*; Napyękniefza tho ná łławę Delija/ Kto s cnotą dzyerzy á niecnotę mija. *RejZwierc 211v*; Bo ták niecnotá s fáłżem włzytko rządzi. *RejZwierc 212*; Niecnoty kijem iáko wężá dobić. *RejZwierc 220*; Zacna tho páni iłcie po thy látá/ S pánną niecnotą wielmożna priwatá. *RejZwierc 222v*; Iuz iey niecnotá ná trzy głófy gędzie. *RejZwierc 223v*; Gdy zgodá zacne rozłóży łwe kramy/ Niecnotá by Szot guzy blizny łzramy. *RejZwierc 228*; Niecnotá Wąż iádowity *RejZwierc 231*; Możná zázłwdy wiedzye rotę/ Niedołstátek ná niecnotę. *RejZwierc 233v*; Prožno łie trzełz mydłem s łolá/ Iefli cie niecnoty bolá. *RejZwierc 237v*; Day niecnocie w rzyć. *RejZwierc 238v*; Niecnotę okuy/ A s cnotą rokuy. *RejZwierc 238v*; Záhámuy z gołá/ Niecnocie kołá. *RejZwierc 238v, 17 marg, 23v, 55, 212v [2 r.], [213]v (24)*; Iednoź cnotá niecnocie zázłwdy wiele

krzywá *PaprpPan* Ff; Od ktorých to niecnót ktorzokolwiek fą zniewoleni/ ci frogich y nieukroconych Pánow pánowaniu służyć [...] mułzą *ModrzBaz* 39v; *PudłFr* 9 [2 r.]; Pan Bog niecnocie y złości rozum odiał. *GórnRozm* H2 marg; *GórnTroas* 52; IA Cnotá łzczeńciem coffam/ iam iest bicz niecnoty *RybGęśli* C2v; co cnotá łprawiá Rodziców/ ich [synów] niecnotá wżytko ołzpáciłá. *GosłCast* 35; To łztuká przednia żeglowania tego [...] Omináć łkrite niebefpieczne łkály/ Zákrytych niecnót *GosłCast* 55, 53, 67, 72; gdy cnotá łtáteczna: Więc Pan do niecnoty *KlonWor* 58.

W porównaniu (1): Zywże łie tą niecnotá/ by Bocian żábami *RejZwierz* 123.

W charakterystycznych połączeniach: *niecnota harda*, *zdradliwa*; *panna niecnota*; (*wszej*) *niecnoty* (*wszystkich*, *wszech niecnót*) *bicz*, *mistrz*, *odmęt*, *przepaść*, *robota*, *schadzka*, *skała*, *warstat*, *wypędzicielka*; *niecnota gędzie na trzy głosy*, *goni [kogo]*, *gościniec utarła*, *oszpaciła [co]*, *placi się*, *roście [z czego]*, *rozłoży swe kramy*, *rządzi* (2), *skrobie [kogo]*, *upadła*, *zblaźnila [kogo]*, *na świecie [kogo]* *żywi*; *niecnoty bolą [kogo]*, *zalaqną się*, *zbieżą się*; *zaczerwi się niecnoty*; *niecnoty kijem dobić*; *od niecnót zniewolony*; *ze wszech niecnót ulepić*; *być hardym niecnocie*, *być krzyw*, *dać pierwsze miejsce*, *dać w rzyć*, *rozum odjąć*, *zahamować koła*; *niecnotę gasić*, (o)kować (2), *mijać*, *wykorzenić*, *zmoc*; *na niecnotę szpieg*, *wieść rotę*; *niecnotá się żywić*; *z niecnotá (po)bracić* (*zbracić*) (*się*) (3), *łamac się*, *mieć burdę* (4), *potkać się*, *wadzić się*, *wojować* (2); *w niecnocie się zapleść*.

2. *Zły uczyniec*; *występek*, *przestępstwo*; *scelus Vulg*, *Mącz*, *PolAnt*, *Modrz*, *Cn*; *flagitium Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *nefas PolAnt*, *Modrz*, *Cn*; *malum PolAnt*, *Mącz*; *vitium Mącz*, *Modrz*; *crimen*, *facinus*, *malefactum*, *maleficium*, *nefarium*, *nequitia Mącz*, *Cn*; *turpitude PolAnt*, *Cn*; *iniquitas*, *impietas Vulg*; *dedecus*, *improbilas*, *iniuria*, *macula scelerum a. libidinum*, *maledictum*, *mors animi*, *parricidium*, *peccatum*, *periurium*, *piaculum*, *stuprum Mącz*; *praevaricatio PolAnt*; *atrocitas*, *capital Cn* (157) : niechay łie drugi takich niecnót łtrzeże *RejJóz* H6v, P4v; *RejZwierz* 17; Haec aliis nefariis cumulant atquae adaugent, To yelzce ku ynłzim niecnótám przycziniáyą *Mącz* 71d; Plura dicam de peccatis tuis, Powiem więcey o twych niecnótách/ wyłtępkách. *Mącz* 307a; Improbilitatis absolvere, [...] Nálieść kogo niewinnie być ku niecnocie yákiey ciągnionego. *Mącz* 400d, 68d, 129a, 205d, 231d, 250c (20); Bo then [kościół] vłtáwicznie wiedzye ná wżytki niecnoty wierne Páńłkie *RejPos* 218v; *HistLan* F2v; Wierz mi iż nie tho koniec złemu łprawi/ Ktho niecnót broni piłánemi práwy. *RejZwierz* 225v, 66, 76, 227; Bo trzy bráciey rodzonych dla imienia żábil. Y potym łie ná czwartem tąż niecnotá báwil. *PaprpPan* Hh3v, Gg3, Hh2, Hh3v [3 r.]; *SkarŻyw* 462; *CzechEp* 62, 72; *KochFr* 102; Y ielzce máło ná tym/ iż pijańłtwo rozum człowiekowi odeymuie/ ále ielzce y do włzelákiey niecnoty y nieczyłtości podżega. *WerGość* 254; bo což to zá niecnotá zadłuzyc łię? *GórnRozm* I3; *PaprpUp* L2v; *Calep* 443a; *Phil* O; *OrzJan* 35, 119; *RybGęśli* C2v; *KmitaSpit* A3v; *PowodPr* 52, 65; *GosłCast* 32; Gdy kto on łift pokaże z łnszymi przymioty/ Iuż tám doydą łzálbierłtwá y pewney niecnoty. *KlonWor* 54, 8, 41.

niecnota czyja [*w tym*: *G sb i pron* (24), *pron poss* (12), *ai (poss)* (2)] (38): *RejJóz* H3v; *KrowObr* 37v; *RejWiz* 173v; *Leop Ios* 24/19, 2. *Mach* 8/33, *Apoc* 18/5; Znalezłi iá łámę W łádzie/ y namawiáią iá áby im zezwoliłá ku ich niecnocie. *BibRadz Dan* 13 arg; *BielKron* 173v; Est in commemoratione omnibus, omnium flagitiorum, Włzilcy o yego niecnótách mowią. *Mącz* 428d; Suis cum certis propriisque criminibus accusabo, Iego własnemi go niecnótámı przed łádem wyłtrychnę *Mącz* 436a, 197b, 248c,

250b, 278d, 307a (10); *GórnDworz* R8, Aa4; *HistLan* Fv; *WujJud* 13v, 218 marg, L1v; *BudBib Ps* 5/11; *CzechRozm* 226v; *PapPrPan* Gg3; *SkarŻyw* 413; *CzechEp* 386; *KochSob* 66; *OrzJan* 31, 86, 115; Gdyż to łłufznie zálłuzył/ zá swoie niecnoty *GosłCast* 66, 62, 75; A Iákub w płáč nieborak/ nád cudzą niecnotą *KlonWor* 60, 35.

W *połączeniach szeregowych* (7): *BielKron* 144v, 150; *RejAp* 179v; *GórnDworz* Gg6; *WujJud* 131v; *Phil* P2; choć té zdrády/ ófzukánia/ y niecnoty tureckié/ dofyć y áż názbyt Ią dowodné *OrzJan* 86.

W *przeciwstawieniu*: »cnota ... niecnota« (1): Ale iefli kto zasługámi być rozumie mężoboystwo niesłufznie vczynione/ á izby go dla tego lzey kárác miano/ że iefł sláchćic y zacnego rodu/ cí názbyt źle vzywáią bárzo dobrego ártykułu/ cíagnąc go od cnoty do niecnot *ModrzBaz* 71v.

W *charakterystycznych połączeniach*: *cudza niecnota, dowodna, jasna, jawna* (2), *pewna, pospolita, przeszła, sowita, sproсна* (2), *stara, turecka, tyrańska, wielka* (4), *własna, wszelaka* (7), *wszy(s)tka* (12), *zła*; *brojenie niecnoty, mnostwo, podejźrzenie, uczesnik, wymawianie, wyrzucanie na oczy; do niecnoty podniata, ponukanie; ku niecnocie ciągniony, pomocnik; niecnotą nienaruszony; w niecnocie doświadczony, doznany; bronić [= zabraniać] niecnoty, dojść, pomścić, strzec się, używać; do niecnoty ciągnąć [= stosować], podźegać (podźoga)* (2), *przywieść; strzec się od niecnoty; z niecnoty ginąć; przepuścić niecnocie; ku niecnocie przywodzić, zezwolić; gładzić niecnotę, hamować, jawną uczynić, miarkować, okazować, opuścić [= nie przypominać], powtarzać, usłyszeć, widzieć, wyrzucać na oko, wywołać, wyznawać, zamyślić; poduszcząć na niecnotę, wspomnieć; w niecnotę wpaść; za niecnotę pomstę garnąć, zasłużyć [co]; niecnotą bawić się, brzydzić się* (2), *obowiązać się, słyńć, przed sądem wystrychnąć; o niecnotach mówić, pisać, powiedzieć; nie czuć się w niecnocie* (2), *uznać*.

Przysłowie: Kto fieie płotę/ Ten źnie niecnotę. *RejZwierc* 239.

Fraza: »o niecnoto« [*okrzyk wyrażający zgorszenie*] (1): *Infandum, Interiectio quemadmodum malum et similia poni solent, O nieftetyłz/ O niecnoto. Mącz* 118d.

Zwroty: »niecnotę broić (a. zbroić); brojenie niecnot« = *malum facere PolAnt* [*szyk zmienny*] (4;1); á oná niecnotá Teraz fie tám okaże/ coś nędznikom broił *RejWiz* 122v; *BibRadz Ier* 41/11; *CzechRozm* 220v; *PapPrPan* Ff; niebyliby záprawdę ták byłtrzi/ w broieniu niecnot [*in perpetrando sceleribus feroces*] *ModrzBaz* 6.

»niecnotę czynić, działać« = *foeda a. nefas facere PolAnt* [*szyk zmienny*] (2;1): *BudBib Iudic* 19/23, *Ez* 22/9; Bo gdy burzył [*Turczyn*] Tordę/ których niecnót nie czynił? *OrzJan* 103.

»dopuścić się niecnoty« (2): *Flagitium et dedecus suscipere, Dopuścić fie yákicy niecnoty. Mącz* 79d; *GrabowSet* Ov.

»osławi(a)ć w niecnocie; niesławę czynić niecnotą« = *contaminare scelere a. vitiis, flagitiis nobilitare Mącz*: (2;1): *Aliquem flagitiis nobilitare, Osławić kogo w yákicy wielki niecnocie Mącz* 129b; *Nomen populi Romani scelere contaminare, Lekkość wyrządźić álbo niesławę vczynić yáką niecnotą. Mącz* 439b, 248d.

»niecnotę płodzić, płodzący« = *lacerare scelere Mącz; versari in flagitiis a. turpitudine Cn* (3;1): *Mącz* 181b; *CzechEp* 388; *NiemObr* 150; Dla plonu/ dla korzyści niecnotę fwą płodzi: *Mordue/pali KlonWor* 30.

»niecnotę popełnić« = *crimen complecti, facinus consciscere a. admittere, scelere se obstringere, scelus perpetrare* *Mącz* [szyk zmienny] (6): *Complecti uno crimine omnia, Iedną niecotą [!] wżiŃtki niecoty popełnić. Mącz 304a, 225c, 373a, 422a [2 r.], 439b.*

»wsztyki niecoty przypisać« (1): *Conferre omnia maledicta in aliquem, Námowić komu co Diabeł kazał/ WżiŃtki niecoty przipiŃać. Mącz 205c.*

»na niecnotę udać się« [szyk zmienny] (2): *KOmodus Cefarz [...] vdał Ńie ná wżytki niecoty/ pijańŃtwa/ fryrierŃtwa/ okrucieńŃtwa etc. BielKron 150, 144v.*

»niecoty ważyć się« = *malum facere* *PolAnt*; *dedecus subire* *Mącz* [szyk zmienny] (4): *Y ważyć Ńie niecoty tey Chciał mię tu miecz po Ńwey woli RejJóz G7v; BibRadz Gen 39/9, II 138b marg; Mącz 79d.*

»zada(wa)ć [komu] niecnotę« = *crimen [alicui] inferre a. obiicere, impropere, os ducere* *Mącz* [szyk zmienny] (6): *impropere, Wyrzucić co komu ná oczy/ Wymáwiác/ Lzić/ Zádáwác niecnotę/ Sromocić. Mącz 326b, 123c, 162c, 270d; CzechEp 62; GosłCast 71.*

Szeregi: »grzech i (a) niecnota« [szyk 2:1] (3): *Pan Bog [...] nie przepuŃci niecotam y grzechom waŃym [scelebitu svestris atque peccatis]. Leop Ios 24/19; GórnDworz Ee8; SkarKazSej 688a. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]*

»niecnota i nieprawość« (1): *Bo to [= zdrada małżeńska] ieŃt niecotá/ y niepráwość [scelus est et est iniquitas] odŃádzoná. BudBib Iob 31/11.*

»niecnota a (abo, i) nieŃlachtetny (a. zły, a. szkarady) uczynek« (3): *Homo multis flagitiis contaminatus, Wiele niecot á nieŃlachtetnych vczyńków popełnił. Mącz 439b; CzechRozm 226v; KochWr 32. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]*

»zbytki i niecoty« (1): *Kárdynałowi iednemu nos vrznął/ drugiemu rękę vćiał/ iż o iego zbytkach y niecotach Ottonowi Cefárzowi piŃáli KrowObr 37v.*

»złość i (albo) niecnota« [szyk 4:1] (5): *BibRadz II 138b marg; Mącz 278d; Tenże vczy: Ze Pan Bog wŃzechmocny nie ieŃt/ ieŃliże złych ludzi ná wŃzelką złość y niecnotę niepoduŃzcza WujJud 218v; CzechRozm 220v; CzechEp 386.*

W przem (23) : przyŃtoyná mu zá iego niecnothę zapłátę dáli. *Leop 2.Mach 8/33; WŃzák wieŃz że zá niecotá/ wŃztyko Ńie złe gárnie. RejZwierz 44v; Cernitis ex uno fonte omnia scelera manare, Baczicie yáko z yednego zrzódlá wŃztyki niecoty pŃyná Mącz 208b; Patefacere fenestram ad nequitiam, Otworzić okno ku niecocie/ To yeŃt dáć przicinę. Mącz 283c; Ab hoc crimen resilit, NiezoŃtoyifie álbo nie lnie żadna niecotá ná tym. Mącz 365c; Obstringere se parricidio, periurio, scelere, et huiusmodi [...]. Opętać Ńie wŃzemi niecotámi Mącz 422a; omni scelere coopertus, [...] wŃzemi niecotámi nákrity. Mącz 439b; GórnDworz R8, Ee8; Zwyczaj dobry á ktemu pobożna wŃtáwá Wywroćily niecnotę ModrzBaz 5; Iż opillŃtwo ieŃt mátká wŃzelkich niecot *WerGoŃc* 254, 214; Conscelerare — Niecnotá oŃzpeczic. *Calep* 244a; kuźnik złéy niecoty/ Smieie Ńie nie wŃtydliwie/ z Ńwoiéy złéy roboty. *GosłCast* 61; Lepiéy było [...] O wŃtyd Ńie nie záŃtáwiác/ do niecoty Ńkłonić? *GosłCast* 65, 62, 75; Spowiedź [...] ludziom do cnoty y dobrych obyczáiw pomaga: kárnoŃc onę máiac/ [...] w ktorey Ńkryte y ferdeczne grzechy y niecoty giná. *SkarKazSej* 688a.*

Zwrot: »niecnotą mazać (*a. pomazować*), splugawić się; niecnotą zmazany (*a. pomazany*), splugawiony« = *stupro et scelere maculari Mącz; polluere turpitudine PolAnt; scelere se coinquinare; flagitiis inquinatus Modrz; scelerare Calep* [szyk zmienny] (2:1;2:1): Też dał pan Bog iałny wżrok/ bych my iem potrzali Na każdego bełpiecznie/ a oczu nie kryli Ktore gdy będą iaką niecnotą żmazane Wierczą fie więcż przed ludzmi *RejJóz E2; Mącz 203b; BudBib Ez 22/11*; á ktorzi fie z niecnoty chłubią/ oni o łwey płochości y ołtateczney nickszemności świadczą/ máło máiac ná tem/ że wyftąpili/ áżby fie łowitą niecnotą łplugawili. *ModrzBaz 57v, 20v; Calep 952a.*

3. Hańba, niesława; macula Mącz (18) : *RejJóz C6v*; Nálezyono [w grobie] tabliczkę/ ná niey nápiáno. Obáčż káždy pocżciwy/ iáka to niecnotá/ Kto iuż y ná vmárłych/ łzuka łupić złotá. *RejZwierz 7v; Mącz 203b; RejZwierz 211; SkarŻyw 269; Drudzy [rzeką]/ iż dla niecnoty łámás fie zábiłá. GosłCast 36, 76.*

niecnota czyja [pron poss] (2): Pohańb ie ná wiek wieków niech zginá s łwą niecnotą *LubPs S6; GosłCast 33.*

W przeciwstawieniach: »cnota (2), sława (2), cnotliwy ... niecnota« (5): *RejJóz F3v*; A ty byś tám był zołtał/ gdzie cnotliwi leżą/ Niżliś tu s tymi przyłzedł/ co z niecnotą bieją. *RejZwierz 46v*; Pięknie káżdemu przy cnocie łlawnym być/ Niż przy niecnocie łmętnych cżałow wżyc. *RejZwierz 211*; Sławá pány czyni/ Niecnotá złe winy [lege: wini]. *RejZwierz 239, 229.*

W charakterystycznych połączeniach: *jawna niecnota; wszystkie niecnoty; niecnoty skosztować; w niecnoty wpadać; biec z niecnotą, słynąć, zginąć, żyć.*

Wyrażenie przyimkowe: »w niecnocie« (3): *RejZwierz 10*; Wolę iż w piekle żyiesz cnotliwą ná wieki/ A niż małż żyć ná łwecie tu w wielkiey łromocie/ Nie chcę ia ciebie widzyeć tu w tákiey niecnocie. *PaprPan Gg3.*

~ *W przeciwstawieniu:* »cnota ... w niecnocie« (1): Ano czo iełt nagorłzego iedno cnothę łthraćić A w niecnocie iuż ze włzem złym wiecznie fie pobraćić *RejJóz F6v.* ~

W przen (3) : kto fie w niecnocie/ po włzy ochynie/ Iuż ten nigdy nie ołchnie *RejZwierz 68v*; To iełt niełzczeńny co łlawę wtráćić/ S pánią niecnotą práwie fie pobraćić. *RejZwierz 229*; Wolę ták/ niż przyćifnąć ná małżonka łwego Piątno niecnoty méy *GosłCast 33.*

4. Zły, niemoralny człowiek, łotr, przestępca; improbus (vir), nebulo Mącz, Calep, Cn; facinorosus, scelerosus Mącz, Cn; scelus Modrz, Cn; consceleratus, nequam, scelestus Calep, Cn; degener, furcifer, mastigia, perditor, verbero Mącz; carcer, carnifex, columnarius, contaminatus, flagitiosus, ignavus, impurus, iniurius, lautumarius, maculosus, nefans, nefarius, nequitiae a. malignissimum caput, perditus, profligatus, propudiosus, propudium, sceleratus Cn (46) :

a. O mężczyźnie (43) : Potym ta niecnota przyłzła Czo gi to za wierneho małż *RejJóz G7v*; Y Wilkby ták był łłáchćic by mu herby dano/ Lecżby go przedłię záwżdy zá niecnotę miano. *RejWiz 100v*; Ale miał z nas obu mocy ten ifty niecnotá/ Wydárł fie nam *KochZuz A4; RejFig Bb6v, Bb7*; furcifer, Sługá który fie w czim przewinił. Nic dobrego Niecnota. *Mącz 141a*; Virtuti nuncium remisisti, Odpowiedział [!] cnocie/ to yełt niecnotás fie łtał. *Mącz 254a, 143d, 210d, 243b, 453a, 510b; RejZwierz 48v; BudBib I 311c marg*; Słyszeliłmy że drogá iednego człowieká/ idącego dla zakłádu otrzymánie do łędźiego/ od niecnoty przeciwniká krwiá zmázána. *ModrzBaz 140v*; Czći nie

zoftáwifz ná brácie: niecnotá/ Choć z tegóz poźedł z tobą żywotá. *KochPs* 75; nazwał wīm zdraycą Rptey y niecnotą *ActReg* 70; *Calep* 244a, 513b, [695]b; Mowili drudzy/ łtoiąc nád złóđzieyłkim trupem: Otoż tobie niecnoto/ coś żył náłzym łupem. *KlonWor* 25, 8, 22, 26, 35 [2 r.], 50, 62; [wziął ie/ y dał poiymác [!] onych niecnotow ktorzy tám byli *FlawHist* 21].

W *połączeniach szeregowych* (4): *GlabGad* P7v; *CzechRozm* 216v, 220; gdy mi tego nie dowiedźie/ żebych był złoczyńcą iákim/ bálwochwálcą/ zdraycą/ niecnotą/ złóđzieiem/ pijánicą/ wżetecznikiem/ łprośnikiem/ cudzołoznikiem/ krzywoprzyśięcą etc. *CzechEp* 63.

W *przechwstawieniu*: »niecnota ... cnotliwy« (1): Ale co lię tknie cudzołostwá y rołpusty wżeteczney, to iego miáło być [...] ofobliwe kochánie: tym lię báwić miał [...] w nádzieię stolice, iáko ią bez wstydu y boiázniey Bożey Piotrowá názywáią, która z nawięťszego niecnoty, cnotliwego: z nagorźzego, nalepźzego czyni. *CzechEp* 420.

W *charakterystycznych połączeniach*: niecnota duży, isty, jawny, młody, sama, siłna, wielki (3), znamienity; niecnota przeciwnik; mieć za niecnotę; by(wa)ć niecnotą (3), nazwać, stać się.

Wyrażenie: »wirudna niecnota« (3): Scelerosus, Lotrowski. Wirudna/ niecnotá *Mącz* 371b, 418b, 484b.

Szeregi: »łotr(zyk), niecnota« [szyk 2:1] (3): Co teź y Sodomczykowie oni czynili/ dobrych/ łtátecznych/ cnotliwych/ łpokoynych/ nye ćirpyeli włfythcy łotrowye wyelcy/ nyecnotowye známyenići. *GliczKsiąż* H7; *Calep* 692a, 952a. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»niecnotą, (i) złoczyńcą« [szyk 1:1] (2): *Mącz* [114]b; Aleć mię to ćieźy przed Pánem Bogiem/ że w Zboreczku náłzym żadnego niecnoty y złoczyńce nie pokaże X. K. *CzechEp* 61.

Przen (2) : Gorłzy pochlebćá niź Kruk choć niecnotá *RejZwierc* 216v; dyabeł niecnotá/ mogłby Kościoł gwałtem obálic *WerGośc* 230.

b. O kobiecie (3) : Gdy Ian ómy niewiástá, nie gdzie w kácie w gmáchu, lecz iáwnie w Procefsyá dzieię vrodziłá. Ktora niecnotá będąc, Kościołem rządzilá. *CzechEp* 417.

W *przeciwstawieniu*: »cnotliwa małzonka ... niecnotliwa« (2): Swá cńotliwą [!] małzonkę/ zháńbiwłzy porzući/ A do iney niecnoty/ obroći łwe chući. *BielSat* [I4]v [idem] *BielSjem* 14.

Synonimy: **1.** łoterstwo, łotrostwo, niegodność, niestatek, wszeteczeństwo, złość; **2.** grzech, łoterstwo, łotrostwo, niegodność, nieprawość, sprośność, szalbierstwo, wykroczenie, występ, występpek, zbytek, złość; **3.** hańba, lekkość, niepoczciwość, niesława, sromota, wstyd, zawstydzenie, »zła sława«; **4.** gałęźnik, łotr, łotras, łotrzyk, »nic dobrego«, obojętka, odrodek, smard, sprośnik, szubienicznik, wszetecznik, wyrodek, zbrodzień, złoczyńca, złośnik.

Cf **BEZCNOCIE, CNOTA, NIECNOŚĆ, NIECNOTLIWY**